

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№7 (3) 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 7 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарқанд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Тахририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

- Usmonov Axrorjon Rustamjon o'g'li*
AMALIY SAN'AT BILAN BOG'LIQ NOMODDIY MADANIY MEROSLAR 9-15
- Зоҳидов Қобилжон Тоиржонович*
ИЛК АРАБ-МУСУЛМОН ДАВЛАТ БОШҚАРУВИДА МАДИНА ШАҲРИНИНГ ЎРНИ 16-20
- Siddiqov Mirshod Baxtiyorovich*
SOVET HOKIMIYATINING QORAQALPOG'ISTON ASSRDA IJTIMOIIY TA'MINOT
SIYOSATI 21-26
- Хайназаров Баҳромжон Бахтиёрович*
КАСПИЙОРТИ ВИЛОЯТИДА ТУБ БЎЛМАГАН АҲОЛИ ЭҲТИЁЖЛАРИ УЧУН ТАЪЛИМ
ТИЗИМИНИНГ ЖОРИЙ ЭТИЛИШИ ТАРИХИДАН
(XIX АСР ОХИРИ – XX АСР БОШЛАРИ) 27-32
- Мансуров Музаффаржон Шарифжон ўғли*
СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ЙИЛЛАРИДА МАДАНИЙ ТАДБИРЛАРНИНГ ТУРИЗМ ТАРҒИБОТИДА
ТУТГАН ЎРНИ 33-41
- Bobodustov Bobur Mirzaboyevich*
ZARAFSHON DARYOSIDAGI SUV AYIRG'ICH TIZIMLARINI TA'MIRLASHGA ROSSIYA
IMPERIYASI MA'MURIYATINING MUNOSABATI 42-47
- Саидбобоева Гулзора Нематжонова*
XX АСРНИНГ 30–50-ЙИЛЛАР ДАВРИЙ МАТБУОТ МАТЕРИАЛЛАРИ – РЕСПУБЛИКАНИ
ЭЛЕКТРЛАШТИРИШГА ОИД МАНБА 48-55

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

- Казаков Олим Сабирович*
ЕТАКЧИЛИК ТАЪСИРИДА БОШҚАРУВНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ 56-60
- Utkirov Abbos Meyliyevich*
CHALLENGES IN IMPLEMENTING TQM IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS 61-67
- Umronov Eldorbek Sodirovich*
TURISTIK KORXONALAR DOIRASIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI TASHKIL ETISH VA
RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI 68-76
- Норбоев Аллаёр Исмоилович, Тулкинов Гайрат Кадилович*
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И НАПРАВЛЕНИЯ МЕНЕДЖМЕНТА В РАЗВИТИИ МОЛОДЁЖНОГО
ТУРИЗМА 77-82
- Xolmurotov Fozil Saribayevich*
MINTAQADA AHOLI TURMUSH FARAVONLIGINI OSHIRISHDA QISHLOQ XO'JALIK
MAHSULOTLARINI YETISHTIRUVCHI SUBYEKTLAR RO'LINI BAHOLASH 83-91
- Худайназарова Дилором Хайруллаевна*
ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИ КОРХОНАЛАРИНИНГ ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТ ДОИРАСИДАГИ
РИСКЛАРИНИ СТРАТЕГИК ТРАНСФОРМАЦИЯЛАШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 92-100

Гойипназаров Санжар Баходирович
СУНЪИЙ ИНТЕЛЛЕКТНИ ЖОРИЙ ЭТИШ НАТИЖАСИДА МЕХНАТ БОЗОРИДАГИ
ЎЗГАРИШЛАР 101-110

Baxtiyorov Asrorbek Azizjon o'g'li
BANK MENEJMENTI ASOSLARI, UNING IQTISODIY MOHIYATI 111-119

09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Юлдашев Фаррух Абдурахманович
АХБОРОТЛАШГАН ЖАМИЯТДА ЭХТИЁЖ ВА МАНФААТЛАРНИНГ ЎЗАРО УЙҒУНЛИК
ХУСУСИЯТЛАРИ 120-126

Тожибоев Сарвар Пулатжон ўғли
ДАВЛАТ ХИЗМАТИ ТУШУНЧАСИНИНГ МАЗМУН-МОҲИЯТИ ВА УНИНГ ҲУҚУҚИЙ
АСОСЛАРИ 127-132

Ismatov Shohruhbek Murod o'g'li
YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY DAVLAT BARPO ETISH VA UNING G'OYAVIY MAFKURAGA
ASOSLARI 133-137

Abdullayev Temur Bobir o'g'li
TIL VA TAFAKKUR DIALEKTIKASINING BILISH JARAYONIDAGI ROLI 138-143

Islamov Kamol Tashkulovich
UYG'ONISH DAVRI DUNYOQARASHIDA DINIY VA DUNYOVIY YONDASHUVLAR
NISBATI 144-150

10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Isanova Feruza Tulqinovna
O'ZBEK TILI XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARINING FUNKSIONAL
XUSUSIYATLARI 151-160

Ro'ziyev Elbek O'rol o'g'li
AMIR TEMUR VA TEMURIY HUKMDORLAR YORLIQLARIDA SIYOSIY NUTQ SHAKLLARINING
QO'LLANILISHI 161-167

Мухамедова Феруза Баходир кизи
ФОРМИРОВАНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ СИСТЕМЫ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ
А. КИМА.....168-174

Abdullayev Ikramjon Xashimdjanoich
TILSHUNOSLIKDA SO'Z VA SO'Z TURKUMLARI: TADQIQI VA TAVSIFI 175-180

Tagayeva Sayyora Ulashovna, Inoyatillo Ozoda
FIZIKA FAKULTETI TALABALARIGA NEMIS TILINI O'QITISHDA INNOVATSION
METODLARINING QO'LLANILISHI 181-185

Egamberdiyeva Mohidil Gulomjon qizi
MADANIYATLARARO MULOQOTDA NUTQIY ETIKETNING ANTROPOSENTRIK
TADQIQI 186-190

12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР

- Жавлиев Нурали Баходирович*
МАЪМУРИЙ-ҲУҚУҚИЙ НИЗОЛАР ТУШУНЧАСИ ВА МАЪМУН-МОҲИЯТИ 191-195
- Узакова Гўзал Шариповна*
БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШ МАҚСАДЛАРИГА ЭРИШИШДА СУВ РЕСУРСЛАРИДАН
ОҚИЛОНА ФОЙДАЛАНИШ (ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ).....196-204
- Usmanov Alisher Tolmasovich*
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MA'MURIY HUQUQBUZARLIK TO'G'RISIDAGI ISHLARNI
YURITISHNING SODDALASHTIRILGAN TARTIBI: MUAMMOLAR VA TAKLIFLAR 205-213
- Авезова Элеонора Парахатовна*
РАВНОЕ ПРАВО ГРАЖДАН НА ПОСТУПЛЕНИЕ В ГОСУДАРСТВЕННУЮ ГРАЖДАНСКУЮ
СЛУЖБУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 214-218
- Мукумов Бобур Мелибой угли*
ОЦЕНКА РЕГУЛИРУЮЩЕГО ВОЗДЕЙСТВИЯ ПРОЕКТОВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫХ
АКТОВ ПО ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ТЕХНОЛОГИЙ БЛОКЧЕЙН. СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ
.....219-224
- Туракулова Назира Абдишукуровна*
СТАРТАП ЛОЙИҲАЛАРИНИ ТУЗИШ ВА МОЛИЯЛАШТИРИШ ТАРТИБИ:
ДАВЛАТ ВА НОДАВЛАТ НУҚТАИ НАЗАРИДАН 225-232

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

- Хўжамкелдиев Гафур Султон ўгли*
СПОРТ МАШҒУЛОТЛАРИ ЖАРАЁНЛАРИДА ТИКЛАНИШНИНГ АҲАМИЯТИ 233-237
- Aziz Xasanovich Rajabiy*
BO'LAJAK VOKAL O'QITUVCHILARINING INTELLEKTUAL-IJODIY FIKRLASH QOBILIYATINI
RIVOJLANTIRISH 238-242
- Malikova Sevar Samatovna*
BO'LAJAK XOR RAHVARLARINING IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH 243-246
- Васильченко Ольга Анатольевна*
ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВЫХ НАВЫКОВ 247-251
- Хојитуроdова Маhлийохон Kenjavoy qizi, Inomov Faxriddin O'rmonjonovich*
AN INNOVATIVE APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' MOVEMENT SKILLS
AND COMPETENCIES IN PHYSICAL EDUCATION CLASSES 252-257
- Асадуллаева Наргиза*
БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА ФАОЛ ФУҚАРОЛИК КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ
МУСТАҲҚАМЛАШГА ҚАРАТИЛГАН ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ЖАРАЁННИ
РИВОЖЛАНТИРИШ ОМИЛЛАРИ 258-265
- Mamadova Feruzaxon Mirzaaxmad qizi*
BO'LAJAK JISMONIY MADANIYAT MUTAXASSISLARINING PEDAGOGIK MADANIYATI VA
KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI 266-272

<i>O'ktamova Navruza Botir qizi</i> BO'LAJAK JURNALISTLARGA INGLIZ TILINI O'QITISHDA SOTSIOLINGVISTIK KOMPETENSIYANI TAKOMILLASHTIRISH (SIYOSIY-IJTIMOIIY MATNLAR MISOLIDA)	273-277
<i>Humonjonov Shoxzodbek Dilshodjon ўғли</i> ОЛИЙ ТЕХНИКА ТАЪЛИМИДА МЕХНАТ МУҲОФАЗАСИ ВА ТЕХНИКА ХАВФСИЗЛИГИ ҚОИДАЛАРИНИ ЎҚИТИШДА ЭЛЕКТРОН МЕТОДИК АСОСЛАРИНИНГ ИЛМИЙ АҲАМИЯТИ	278-287
<i>Xuramov Ilxom Panjiyevich</i> PROFESSIONAL TA'LIM TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN ISLOHOTLARNI JADALLASHTIRISH VA KASBIY KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH	288-292
<i>Azizbek Umarov</i> MEDIATA'LIM – TALABALARNING MEDIA MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHGA YO'NALTIRILGAN FAN TARMOG'I SIFATIDA	293-299
<i>Saidova Zilola Gadoymurodovna</i> TA'LIM INTEGRATSIYASINING AYRIM MASALALARI	300-307
<i>Raxmonova Gulrux Ulashevna</i> O'ZBEK XALQINING MILLIY HARAKATLI O'YINLARIDAN JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	308-312
<i>Boynazarova Sayyora Ruzikulovna</i> BIOLOGIYA O'QITUVCHISI KASBIY KOMPETENSIYALARI VA KOMPETENTLIGINI MONITORING QILISHNING MAVJUD METODIKASI VA UNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	313-317
<i>Shermuhammadov Bahodirjon, Xasanova Ozodaxon Qurvonali qizi</i> MDH OLIMLARI TOMONIDAN CHET TILLARNI O'RGANISHDA UCHRAYDIGAN XATOLAR MAVZUSIDA OLIB BORGAN TADQIQOTLAR TAHLILI	318-323
<i>Abdusalimova Nargizaxon Olimjon qizi</i> MAKTAB TA'LIM TIZIMIDA STEAM TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANIB FIZIKA DARSLARINI TASHKIL ETISHNING AFZALLIKLARI	324-329
<i>Shafiyeva Elnara, Murotmusaev Komiljon Buribaevich</i> THE CHARACTERISTICS OF MENTAL HEALTH IN ELDERLY PEOPLE	330-349

10.00.00- Филология фанлари

Ro'ziyev Elbek O'rol o'g'li

Termiz davlat universiteti

O'zbek tilshunosligi kafedrası o'qıtuvchısı

elbek_ruziyev@mail.ru

AMIR TEMUR VA TEMURIY HUKMDORLAR YORLIQLARIDA SIYOSIY NUTQ SHAKLLARINING QO'LLANILISHI

Annotatsiya. Ushbu maqolada ijtimoiy-siyosiy nutqning tarkibiy qismi hisoblangan yorliqlar matnidagi siyosiy nutqning lingvistik xususiyatlari tahliliga ahamiyat qaratilgan. Amir Temurning To'xtamishxonga qarshi yurish boshlagan paytda qoyaga yozilgan bitigi, Xorazmdagi Abu Muslim avlodlari haq-huquqlarini himoya qilishga qaratilgan turkiy (eski o'zbek) bitigi hamda Shohruh mirzoning turkiy tildagi yorliqlarining matn xususiyatlari va ularda ifodalangan siyosiy matnning o'ziga xosligiga e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: turkiy siyosiy nutq, yorliq matnlari, siyosiy nutq, Amir Temur, Shohruh Mirzo

Ruziev Elbek

Teacher of the department of uzbek linguistics,

Termiz state university

THE USE OF POLITICAL SPEECH FORMS IN THE LABELS OF AMIR TEMUR AND THE TEMUR'S RULERS

Abstract. This article focuses on the analysis of linguistic features of political speech in the text of labels, which are considered a component of socio-political speech. The inscription written on the rock by Amir Temur when he started his campaign against Tokhtamish Khan, the Turkish (old Uzbek) inscription aimed at protecting the rights of the descendants of Abu Muslim in Khorezm, and the textual features of Shahrukh Mirza's labels in Turkish and the uniqueness of the political text expressed in them indicated.

Key words: Turkish political speech, label text, political speech, Amir Temur, Shahrukh Mirza

Рузиев Элбек

Преподаватель кафедры узбекского языкознания

Термезский государственный университет

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕЧЕВЫХ ФОРМ В ЯРЛЫКАХ АМИР ТЕМУР И ТЕМУРСКИХ ПРАВИТЕЛЕЙ

Аннотация. Данная статья посвящена анализу языковых особенностей политической речи в тексте ярлыков, которые считаются составной частью общественно-политической речи. Надпись, написанная на скале Амиром Темуром в начале похода против Тохтамыш-хана, турецкая (староузбекская) надпись, направленная на защиту прав потомков Абу Муслима в Хорезме, и текстовые особенности надписей Шахруха Мирзы на турецком и уникальность политического текста, выраженного в них.

Ключевые слова: Турецкая политическая речь, тексте ярлыков, политическая речь, Амир Темур, Шахрух Мирза

DOI: <https://doi.org/10.47390/SCP1342V3I7Y2023N21>

Kirish. Siyosiy nutq – majlis, qurultoy va kengashlarda soʻzlanadigan nutq boʻlib, bunda rahbar xodim muayyan davrga xos dolzarb siyosiy masalani yoritib beradi [5; -B 28]. Siyosiy-rasmiy diplomatik nutq, uning taʼrifi haqida professor Q.Sodiqov toʻxtalar ekan, bu tushunchaga quyidagicha izoh berib oʻtadi: Siyosiy, rasmiy-diplomatik nutq deganda xoqonlar, xonlar, sultonlar, davlat arboblarning el-ulusga qarata aytgan soʻzlari, rasmiy murojaati, yorligʻi, hukumat idoralariga koʻrsatmalari, turli yurt egalari bilan oʻzaro yozma muloqoti anglashiladi [6; -b. 524]. Bundan ham anglashiladiki, til tarixida rasmiy murojaat matnlarini, yorliqlarni, hukmdor tomonidan yuborilgan elchilik yozishmalarini ham siyosiy nutqqa kiritishimiz mumkin. XI-XVI asrlarda siyosiy nutqqa oid manbalarga eʼtibor qaratadigan boʻlsak, bu davr oʻzbek davlatchiligining eng yuqori sivilizatsiya bosqichiga yetganligi bilan ahamiyatlidir. Jumladan, turkiy davlatchilik anʼanasiga ega boʻlgan Qoraxoniylar hamda Osiyoda buyuk davlat tuzgan Sohibqiron Amir Temur hamda Temuriylar davri oʻzining shon-shuhrati bilan tarixda munosib oʻringa ega boʻlgan. Davr ijtimoiy-siyosiy holati haqida maʼlumot beruvchi juda koʻplab tarixiy manbalar bizgacha yetib kelgan. Ushbu manbalarda albatta, hukmdorlar nutqiga oid jumlar ham bir qadar bisyordir. Biz asosan maqolamizda ushbu jihatga ahamiyat qaratmoqchimiz.

Tarixiy asarlarda xususan, Nizomiddin Shomiyning “Zafarnoma” asarida [3] ham Amir Temurning har bir yurishida lashkarboshilari, maslahatchilari bilan oʻzaro suhbat qilishi, elchilar bilan aloqalari haqida maʼlumotlar berib oʻtilgan. Shunga oid boʻlgan bir qancha maʼlumotlarni oʻrganish asnosida, ajdodlarimizning notiqlik borasidagi tajribasi hamda oʻzbek notiqlik tarixida siyosiy nutqning bir qancha qadimiy tarixga borib tutashini anglashimiz mumkin.

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Maqolani yoritishda turkolog olimlar: Q.Sodiqovning “Eski oʻzbek yozma adabiy tili”, “Temuriylar davrida yaratilgan uygʻur yozuvli yorliqlar” [6], Q.Omonovning “Eski turkiy diplomatik hujjatlar: tarixiy-filologik tahlil” [8], B.Mannonov, G.Ostonova, Sh.Kamoliddinlar tomonidan yozilgan “Amir Temurning turkiy yorligʻi” [9] kabi asarlardan amaliy foydalanildi.

Maqolada bilishning obyektivlik usuli hamda tilshunoslikning qiyosiy-tavsifiy, tasniflash metodidan foydalanilgan holda mulohazalar yuritilgan.

Muhokama va natijalar. Sohibqiron Amir Temurning rasmiy nutqlaridan biri Toʻxtamishxonga qarshi yurish boshlagan chogʻda qoyaga yozilgan bitigida yetib kelgan. Ushbu bitik toba deb atalgan. Bitik arabcha va eski oʻzbek tilida bitilgandir. Maʼlumki, Amir Termur yeti yuz toʻqson uchinchi yil koʻklamida (milodiy yil hisobida 1391-yil aprel) Toʻxtamishga qarshi yurish boshlagan. Sultonning nomidan yozilgan bitik oʻn bir satrli boʻlib, ilk uch qatori arabcha, keyingi sakkiz satri uygʻur xati bilan turkiy tilda bitilgan. Arab xatidagi bosmalarga qaraganda, uygʻur xatidagi matn nisbatan yaxshi saqlangan.

Bitikdagi turkiy matnning oʻqilishi: Tarix yeti yuz toqsan üçtä, qoy yil yaznıñ ara ay Turannıñ sultāni Temür-beg üç yüz miñ çerig bilä islām üçün Toxtamiş-xan bulğar xanığa yorıdı. Bu yergä yetip belgü bolsun tep bu tobanı qopardı. Täñri nisfat bergäy inşalla. Täñri el kişigä rahmat qılğay, bizni duā bilä yād qılğay.

Mazmuni. “Tarix yetti yuz toʻqson uchda, qoʻy yil, koʻklamning ora oy(ida) Turonning sultoni Temurbeg uch yuz ming qoʻshin bilan islom uchun Toʻxtamishxon bulgʻar xoniga (qarshi) qoʻshin tortdi. Bu yerga yetib, belgi boʻlsin deb ushbu bitigtoshni yozdirdi. Tangri

(bizga) nisfat [ya'ni to'g'rilik, insof] bergay inshoolo. Tangri fuqaroga rahm qilg'ay, (el) bizni duo bilan yod qilg'ay"¹.

Eski turkiy tilda yozilgan ushbu bitik bugungi tilimiz leksikasidan farqli hisoblanadi, albatta. Jumladan, Tānri nisfat bergāy inšalla – jumlasida esa tangi insof va adolat bergay degan ma'noda qo'llanilmoqda. Čerig- askar, yorīdi- yurdi, qo'shin tortmoq ma'nosida ifoda etilmoqda. Bu davrdagi gap sintaksisi ham o'ziga xos hisoblanib, "yorīdi", "qopardi" so'zlari kesim vazifasini bajarib kelmoqda. "Bu yergā yetip belgū bolsun tep bu tobanī qopardi" – gapi sintaktik jihatdan maqsad ergash gapli qo'shma gapni yuzaga keltirmoqda. Bitikning e'tiborni tortadigan yana bir xususiyati undagi tarix (sana) asl turkiy qolipda: avval yil (hijriy va muchal tartibida), so'ngra oy, kun ketma-ketligidadir [6; -B.545].

Amir Temurning farmoyishiga muvofiq Xorazmdagi Abu Muslim avlodlari haq-huquqlarini himoya qilishga qaratilgan turkiy (eski o'zbek)da bitilgan va uning shaxsiy muhri bilan tasdiqlangan Yorliqning topilish va o'rganilish tarixi, uning faksimile surati, arab imlosidagi matni va hozirgi o'zbekchaga tabdili, shuningdek ilmiy izohlar va tarixiy voqealar tahlili berilgan.

Yorliq bizgacha yetib kelgan shu mazmundagi yorliqlar ichida eng nodir hujjat sifatida beqiyos qadr-qimmatga egadir. Yorliq Samarqand qog'oziga turkiy tilda chiroyli nasta'liq xati bilan bitilgan va uning hajmi bir varaq (o'lchovi 29 X 47 sm), 11 satr dan iborat. Vaqt o'tishi bildn qog'oz ancha uringan, shu tufayli uning ayrim so'zlarini o'qish mushkullashgan "Yorliq" ning birinchi va uchinchi qatorlarining o'ng tomonida bodom shaklidagi muhr bosilgan. Muhrning o'rta qismida yirik harflar bilan "Amir Temur Ko'ragon bin Tarag'ay" deb yozilgan. Muhrning hoshiyasida esa mayda harflarda yozilgan va o'qilishi qiyin Qur'oni Karim oyatlari keltirilganligini taxmin qilish mumkin. "Yorliq" butun borligicha shohi matoga yopishtirilgan holda ta'mirlangan [8].

Yorliqning arab imlosidagi matni

- (1) ابو مظرفخر (؟) المنصور امير تيمور محمد بهادر خان سوزم
- (2) حکم همایون جهان پناهی بولدی کیم قدیم الایام دین الی هذا الهنکام
- (3) تعظیم و توقیر اولاد سید کاینات خلاصه زبده موجودات اهل حکومت
- (4) پادشاهلارغه سایر اهل اسلام غه واجب و لازم ایردی بو وجه دین حکام ذوی الاحتراماتقدم لاریغه اولاد
- (5) ابومسلم نی جمیع تکلیفات دین یوی و مرفع القلم قلیب نشان مبارکلارینی بیرکان ایرکانلار بیز هم بدستور سابق بو اولادنی
- (6) الطاف خسروانه برله سرفراز و مرحمت قیلدوق کیم انچه عملدارلارکه مثل عناکلار و اتالیقلار و قوقساوول لار و جغداوول لار
- (7) و او دایچیلار و اچیلار و یولچیلار و قوشچیلار و تمامی آلیغدار و جمیع تحصیلدار لار و صاحبدخل لار که دارالسطنه ولایت
- (8) خوارزم ده حواله گردور لار مثل آقا و ارباب و غیرهم بو عنایت نامه یارلیق الارغه منظور بولغاچ کماحقه(م)
- (9) بو اولادلارنینگ بواجبی عزت و اکرام لارینی برجا کیلتوروب الارغه هیچ وجه دین سبب تصدیع و از اربوجماعه

¹ Ushbu matn hamda uning tarjimasini quyidagi manbadan olindi: Ilk va o'rta asrlarda yaratilgan turkiy hujjatlar Qosimjon Sodiqov transkripsiyasi va talqinida. Toshkent – 2016.

(10) اولمسونلار و على الخصوص اهل قضا و محتسب نكاحانه و محتسبانه طلب قلمسونلار الارنينگ اوز لاريدين اهل صلاحلى قاضى بولوب

(11) تبليغ حكام قاضى قيلسونلار آفريده الاردين بازار ده و بولده خرج و باج طلب قيلسونلار تاكى لعنتلاغه گرفتار بولمغايلارتيب حكم على بتلدى – 780

Yorliq matnining lotin o'zbekchasidagi tadbili. Ushbu tadbil "Amir Temurning turkiy yorlig'i" risolasidan olindi [8]:

- 1- "Abu-l-Muzaffar" ..... r(?) al-Mansur Amir Temur Muhammad Bahodirxon so'zim!
- 2- Hukm-i humoyun-i jahonpanohiy bo'ldim, qadim ul-ayyomdin ilo hoza-l-hangom
- 3- ta'zim va tavqir-i avlod-i sayyidi Koinot, xulosa-yi zubday-yi mavjudot, ahl-i hukumat
- 4- podshohlarg'a va soir-i ahl-i islomg'a vojib va lozim erdi, bu vajhdin hukkom-i zavi-l-ehtrom mo taqaddamlorig'a avlod-i
- 5- Abu Muslimni jami'i taklifotdin siva va marfa ul-qadam qilib, nishon-i muboraklorini berkon erkonlor. Biz ham ba-dastur-i sobiq bu avlodni
- 6- Altof-i xisravona birla sarafroz va marhamat qilduq-kim, oncha amaldorlorki, misl-i inoqlar va atoyiqlar va to'qsovullar va jig'dovullar
- 7- Va udaychilor va elchilar va yo'lchilar va qushchilor va tamomi olig'dor va jami-i tahsdorlar va sohib-i daxllorka, dor-u saltana-i viloyati-i
- 8- Xvorazmda havolagardurlar, misl-i aqo va arbob va g'ayrihim, bu inoyatnoma Yorliq alorg'a manzur bo'lg'och, kamo haqquhu(m)
- 9- Bu avlodlarning ba-vojibiy izzat va ikromlorini barjo kelturub alorg'a hech vajhdin sababi-i tasdi va ozor bu jamo'a
- 10- O'lmasunlor, va alo-l-xusus, ahl-i qazo va muhtasib nikohona va muhtasibona talab qilmosunlar. Alorning o'zloridin ahl-i salohlari qoai bo'lib,
- 11- Tablig'i kukkom qozi qilsunlor, ofarida-yi alordin bozorda va yo'lda xarj va boj talab qilmasunlor, toki lanatlog'a giriftor bo'lmog'oylor teb, hukm-i oliy bitildi-780

Yorliqqa yozilgan muhr ichidagi yozuv

"Amir Temur Ko'ragon bin Tarag'ay"

Yuqorida biz ahamiyat qaratayotgan yorlig'imiz ham imtiyoz huquqini beruvchi yorliq sanaladi. Oltin O'rda va Temuriylar davri diplomatik hamda turkiy hujjatchiligida yorliq va maktublar xonlar yoki sultonlar tilidan bitilgan. Ularning so'zlari yozib olingan va keyinchalik qog'ozga ko'chirilgan. Ulardagi nutq monologik xarakterni namoyon qilgan holda bir kishiga, ya'ni hukmdorga tegishli bo'lgan. Ma'lumki, Amir Temur va temuriylar o'zlarini sulton deb ataganlar. Undan tashqari bahodur, ko'ragon singari so'zlar hukmdorlar unvoni bo'lgan. Yorliq matnida ham Amir Temur "Bahodirxon so'zim" jumlasini bilan so'z boshlayapdi. Yana bir narsani esdan chiqarmaslik kerakki, ilk va o'rta asrlarda yaratilgan yorliqlarning unvonlarida sozum kalimasi qo'llangan. U "Bu mening farmonim, yorlig'im" degan ma'noni anglatgan [6; -B.559].

XI-XIV asrlar turkiy tillarning o'ziga xosligi ayniqsa davr fonetikasi haqida professor Q.Mahmudov to'xtalib o'tar ekan o'rganilayotgan yozma obidalar tilida ham qoraxoniylar davriga xos lingvistik xususiyatlar saqlanganligini, shuningdek, o'g'uz, qipchoq lahjalarining

ham ma'lum darajada mavjudligi bu yozma yodgorliklar turkiy qabila tillari xususiyatlarini aks ettirganligi, o'zbek tilining rivojlanishiga aktiv ta'sir etganligini ta'kidlab o'tadi [2; -b.9].

Izofa fors tilida so'z birikmasini tuzish uchun ishlatiladigan vositadir. Izofiy usul bilan so'z birikmasi yasalganda aniqlovchi (tobe so'z) va aniqlanmish (bosh so'z), qaratqich (tobe so'z) va qaralmish (bosh so'z) bir-biriga qisqa tovushi bilan birikadi. O'zbek tilida oldin aniqlovchi (qaratqich), keyin aniqlanmish (qaralmish) kelsa, fors tilida, aksincha, avval aniqlanmish (qaralmish), so'ng aniqlovchi (qaratqich) keladi. Ya'ni so'z birikmasining joylashish tartibi o'zbek tiliga nisbatan teskari bo'ladi [4; -B.54]. Qadimgi turkiy til tarixiga nazar tashlasak forsiy izofa bilan bir qatorda turkiy izofa ham mavjuddir. Turkiy izofa otning aniqlovchi va aniqlanmishlik aloqasiga kirishuvidir. Odatda birinchi ot aniqlovchi, keyingi ot esa aniqlanmish bo'ladi [1; -B.46]. Qadimgi turkiy tilde izofaning har ikki ot qismi qo'shimchasiz kelgan turi qo'llaniladi. Түрк bodun- turk xalqi.

Қул тпэгин қой йилқа йэти йэгирмикэ учди – Kul tegin qo'y yilining o'n yettisida o'ldi. Turkiy izofaning ikkinchi turi (aniqlovchining belgisiz kelishi) kamroq uchraydi: *Тчрчк оғуз бэглэри* (*turk o'g'uz beklari*), *Бодун бөғзи* (xalq qorni), *Бизинг сү* (*bizning qo'shin*), *Мэнинг эр* (*mening bahodirim*) kabi.

Qadimgi turkiy tilda tojikcha va arabcha izofalar uchramaydi. Faqat tojikcha izofaga o'xshash birikmalar (aniqlovchi aniqlanmishdan so'ng keladi) borki, ular keyingi davrlarda ishlatilmaydi: ulug'i xatun – xotinlar ulug'i, qalmishi bodun – xalqning qolgani, singari bodun - xalqning yarmi kabilar.

Temuriy hukmdorlarda Shohruh mirzoning turkiy tildagi yorliqlaridan faqatgina bittasi bizgacha yetib kelgan. Yorliq turkiy-uyg'ur xatida bitilgan. U Afg'onistonning Maymana degan joyidan topilgan. Uni professor E.Benvenist suratga tushirib qo'ygan hamda surat bo'yicha J. Deny matn transkripsiyasi hamda tarjimasini amalga oshirgan. Ushbu yorliq bo'yicha professor Qosimjon Sodiqovning maqolasida ham ancha mufassal ma'lumotlar berib o'tilgan [7]. Bu maqolada yorliqning traskripsiyasi hozirgi o'zbek tilidagi tarjimasini hamda yorliq tarkibidagi lug'atlar izohlab chiqilgan.

Yorliqning matni. (1) Šāhruh bahadur sōzūm (2) dīvānlarğa. Cečäktöbädä Tarnaq arig'i(3) da Talxon atanıñ mujāvurigä bir (4) qoşluq altmış kivi yer suyurğal berildi. Luy yildin başlap (5) ne kim häsilini Ut böri xanaqağa xarj qilsun. Kim ersä (6) mal tilämäsün, yasağ alpağ salmasun, küč-uğa tegürmäsün, tep (7) beg niş(ā)n bermiş erdük. Burunğı niş(ā)n yosuni bilä ud yildin (8) başlap Ut böri, altmış kivi yerni suyurğal yosuni (9) birlä alıp (?) xanaqağa xarj qilsun-kim, kim ersä (10) mal tilämäsün, yasağ alpağ salmasun, küč-uğa tegürmäsün. Basa (11) İsmāyil mujāvurnıñ ewi barinı tartip tonup almasun, (12) tep niş(ā)n berildi. Tarix sekiz yüz y(i)g(i)rmi beşidä ud yil muharram (13) aynıñ y(i)g(i)rmi ikisidä Bağı şaharda bitildi.

Yorliq matnining hozirgi o'zbek tiliga tarjimasini. Shahruh bahodur so'zim devonlarg'a Chechakto'bada, Tarnaq arig'ida Talxon ota mozorining mujovuliga bir qo'shluq oltmish kivi yer suyurg'ol berildi, luy (ajdar) yilidan boshlab nainki hosilni qaytarmaslik sharti bilan Ut bo'ri xanoqoga harj qilsin. Kimsa undan mol tilamasin, soliq solmasin, zo'ravonlik qilmasin deb beg-nishon bermish erdik. Bugungi nishonning yo'sini bilan sigir yildan boshlab (qaytarmaslik sharti bilan) Ut bo'ri olmish kivi yerni suyurg'ol yusuni birla, olib xonoqoga harj qilsinkim, kimsa undan mol tilamasin, soliq solmasin, zo'ravonlik qilmasin. Yana Ismoil mujovurning uy-joyini mol-mulkini tortib olmasun deb nishon berildi. Tarix: sakkiz yuz yigirma beshida, sigir yili muharram oyining yigirma ikkisida (1422 yilning 16-yanvarida) Bog'i shaharda bitildi.

O'rta asrlarga, xususan temuriylar davriga kelib turkiy **sab~saw** o'rnini söz kalimasi oladi va u ham istilohga aylanib hukmdorning so'zi, farmoni, qarori ma'nolarini ifoda etadi. Yuqoridagi matndagi **Šähruh bahadur sözüm** jumlası ham aynan Shohruh mirzoga tegishli farmon ekanligini ifoda etadi. Šähruh bahadur sözüm jumlası uchta komponentdan tuzilgan: xonning oti (Šähruh), unvoni (bahadur), farmonning unga tegishliligini anglatuvchi yorliq (sözüm). Bu atama, o'z navbatida, sultonning siyosiy, rasmiy-diplomatik nutqini anglatadi. Ushbu yorliqdagi dīvānlarğa so'zi yorliqning ijrosini ta'minlayotgan tashkilotlarga qarata yo'naltirilmoqda. Adresat hamda adresant munosabati yuzaga chiqmoqda. Matnda u jo'nalish kelishligi shaklida ifodalangan. Bitikning asosiy qismni tashkil etgan ma'lum komponentga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq: Bundan avval berilgan suyurg'alning imtiyoz va shart-sharoitlari. Bunga ko'ra, Talxan ota mazoringing mujovuriga bir qo'shluq oltmish kivi yer suyurg'al berilib, luy (ajdar) yildan boshlab naikim hosilini qaytarmaslik sharti bilan xonoqoga harj qilishi, hech kimsa undan mol-mulk qistamasligi, soliq solmasligi, zo'ra vonlik qilmasligi bekklik nishonida qayd etilgan. Matnda ushbu jumlanı ifodalovchi jumlaning kesimi o'tgan zamonda (bermiş erdük) [6].

Yorliqdagi ayrim so'zlarning izohli lug'atini ham keltirib o'tsak (1-rasm). Bu lug'atlar yorliq matnini yanada yaxshi o'rganishimiz uchun muhimdir.

Yorliq matnida	Hozirgi tilimizda	Yorliq matnida	Hozirgi tilimizda
Müjavur	Maqbaraga qarab turuvchi kimsa	Ud yil	Sigir yili
Luy yil	Turk muchal yili bo'yicha ajdar yili	Yosun	Qonun qoida, yo'sun
Yasağ alpağ	Soliq turi	Küç-uğa	Zulm, zo'ra vonlik
Beg nişān	Beklik yorlig'i	Ewi barini	Uy-joyi

1-rasm

Xulosa. Amir Temur hamda Temuriylar davrida ham siyosiy nutqqa oid bo'lgan manbalar juda ko'pchilikni tashkil etadi. Bu davrdagi siyosiy matnlar komponentlarini turkiy tildagi yozuvlar bilan bir qatorda uyg'ur alifbosidagi matnlar ham tashkil etadi. Umuman olganda, o'zbek tili tarixi, xususan uning tarkibiy qismi hisoblanuvchi siyosiy nutq shakllarini tadqiq etish sharq notiqlik san'atining qadim zamondan sharq xalqlari hayotida muhim o'ringa ega ekanligini ko'rish mumkin. Bu kabi matnlarnı tadqiq etish turkiy tillar tarixidagi siyosiy nutqning qo'llanishi hamda taraqqiyoti jarayonlarini kengroq o'rganishda muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Keyingi tadqiqotlarimizda bu kabi ishlarnı kengroq yoritish niyatidamiz.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Abdurahmonov G., Rustamov A. Qadimgi turkiy til. –Toshkent: O'qituvchi, 1982.
2. Mahmudov Q. XIII-XIV asr yozma obidalar tilining fonetik sisteması. –Toshkent: Fan, 1990.
3. Nizomiddin Shomiy. Zafarnoma. – Toshkent: O'zbekiston, 1996.
4. Quronbekov A., Vohidov A., Ziyayeva. Fors tili: Oliy o'quv yurtlari uchun darslik - T.: "Musıqa", 2006.
5. Rixsiyeva G.Sh., Sodiqova Sh.B. O'qituvchi nutqi madaniyati. – Toshkent: 2009.
6. Sodiqov Q. Eski o'zbek yozma adabiy tili. –Toshkent: Akademnashr, 2022. –b.524

7. Sodiqov Q. Temuriylar davrida yaratilgan uyg'ur yozuvli yorliqlar. Sharq mash'ali jurnali 1/2014 son.
8. Б. Маннонов, Г.Остонова, Ш.Камолиддин. Амир Темурнинг туркий ёрлиғи. Тошкент. 2005.
9. Омонов Қ. Эски туркий дипломатик хужжатлар: тарихий - филологик тахлил. -Т.: "Extremum-press", 2015.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 7 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).